

Näringsutskottets betänkande

1984/85:4

om bankernas avgifter för växling av svenska mynt

Ärendet

I motion 1983/84:1035 av Karl-Erik Häll (s) hemställs att riksdagen begär att regeringen på lämpligt sätt vidtar åtgärder som förhindrar en avgiftsbeläggning på växling av svenska pengar inom ramen för fastställda svenska penningvalörer.

Yttranden över motionen har avgetts av bankinspektionen och bankorganisationerna.

Sammanfattning

Motionen avstyrks av utskottet, som dock sympatiserar med dess grundläggande syfte. I betänkandet redovisar och kommenterar utskottet bankernas praxis på området.

Motionen

I motionen anges exempel på hur banker avgiftsbelägger sin service. I den mån det gäller direkta tjänster till kunderna är det enligt motionären naturligt med en avgift. Denna bör helst vara fastställd redan då banken erbjuder tjänsten. Det finns emellertid tjänster som naturligt sammanfaller med bankernas penninghantering men ändå har belagts med avgift. Som exempel anges växling av pengar i samband med lotterier och insamlingar av olika slag. I sådana sammanhang är det naturligt att det blir en anhopning av mynt som man sedan har behov av att växla, anför motionären. Avgift tas ut såvida pengarna inte sätts in på konto i banken. Detsamma sägs gälla när en sparare vill ha en av banken själv utlämnad sparbössa tömd men inte avser att sätta in pengarna. Osäkerheten om hur hög avgift bankerna i en framtid kan komma att betinga sig för denna form av "tjänst" är stor, menar motionären.

Bankernas avgifter för växling av mynt

Bankinstituten tar sedan många år i kostnadstäckande syfte ut avgifter av kunderna för olika slags tjänster. Avgiftsdebiteringen i samband med inväxling av mynt varierar något från bank till bank. Debiteringen är ofta fastställd efter storleken på det inväxlade beloppet. Ibland grundas avgiften på tidsåtgången med ett visst timpris som riktpunkt. När pengarna sätts in på

konto i banken utgår ingen avgift. Bankernas prissättning övervakas av bankinspektionen.

Avgifterna i samband med växling av mynt är f. n. enligt uppgifter från bankinspektionen:

Skandinaviska Enskilda Banken	insättning på konto	ingen avgift
	t. o. m. 1 000 kr. >1 000 kr.	ingen avgift 15 kr.
Svenska Handelsbanken	insättning på konto	ingen avgift
	t. o. m. 300 kr. >300 kr.	15 kr. 20 kr.
Götabanken	insättning på konto	ingen avgift
	kontant utbetalning i sedlar; expeditionsavgift	160 kr./timme, lägst 15 kr.
Post- och Kredit- banken, PK-banken	om beloppet <100 kr.	ingen avgift
	insättning på konto	ingen avgift
Sparbankerna	avgift <i>kan</i> tas ut enligt timtaxan	200 kr./timme
	insättning på konto	ingen avgift
	kontant utbetalning i sedlar:	
	t. o. m. 100 kr. 101- 500 kr. 501-1 000 kr. > 1 000 kr.	ingen avgift 15 kr. 20 kr. 25 kr.

Enligt bankinspektionen försöker bankerna i mån av tid att hjälpa kunderna med inväxling utan att debitera avgift.

Remissyttranden

Bankinspektionen har anmodats att yttra sig över motionen. Dessutom har Svenska bankföreningen, PK-banken, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund beretts tillfälle att yttra sig.

Bankinspektionen erinrar om att bankinstituten sedan många år tillbaka tar ut avgifter för olika tjänster. Avgifterna bestäms efter principen pris efter prestation. Om avgifterna avskaffades, anför bankinspektionen, skulle bankerna tvingas att i annan form skaffa sig täckning för sina kostnader. Den kostnad som uppstår t. ex. vid inväxling av mynt till sedlar måste i så fall bäras av andra än de direkt berörda kunderna. Bankinspektionen anför att det inte torde föreligga någon skyldighet för bankerna att medverka till uppräknings och inväxling av skiljemynt utan samband med annan transaktion, t. ex. betalning eller insättning. Inväxling av mynt anses dock vara så nära förknippad med bankverksamhet att bankerna så långt som möjligt utföra denna service. Uppräknings är emellertid både tidsödande och personalintensiv. Inspektionens erfarenhet är att bankerna i mån av tid försöker hjälpa

kunderna med inväxling utan att debitera någon avgift. I vissa fall kan uppdraget dock inte utföras utan att det inkräktar på bankens övriga verksamhet. Enligt inspektionens mening bör bankerna då få ta ut en mindre avgift för denna tjänst. Däremot anser inspektionen att avgift inte skall utgå om pengarna sätts in på ett konto eller inväxlingen sker vid tömning av sparbössor som tillhör barnsparare.

Svenska bankföreningen, med instämmande av *PK-banken*, redovisar grunden för avgiftsuttaget när det gäller banktjänster, nämligen att varje tjänst bör avgiftsbeläggas så att de kostnader som den orsakar banken blir täckta. Kostnaderna bör inte slås ut på kundkategorier som inte har del i att dessa kostnader uppstår. Bankföreningen finner därför att en avgift för kunder som utnyttjar en banks organisation för växling av mynt är väl motiverad. Likaså synes det Bankföreningen att den avgiftsnivå som tillämpas bland medlemsbankerna är försvarlig.

Svenska sparbanksföreningen säger sig i och för sig kunna ansluta sig till motionärens uppfattning att myntväxling av ifrågavarande slag bör vara kostnadsfri. Växling av mynt har emellertid befunnits vara en för bankerna kostsam hantering, något som i sista hand drabbar sparbänkarnas kunder i allmänhet. Av rättviseskäl har det därför bedömts vara mest rimligt att de som efterfrågar denna service får erlægga en avgift för den. Enligt föreningens mening bör bankerna ha frihet att, inom ramen för bankinspektionens tillsyn, själva bestämma hur en sådan avgiftsbeläggning skall ske.

Sveriges föreningsbankers förbund erinrar om att riksbanken har infört avgifter gentemot bankerna för in- och utlämning av mynt. Det är fråga om självkostnader för uppräknig, förpackning och distribution. Bankerna har accepterat avgifterna, anför förbundet, och anser det riktigt att samma princip tillämpas av bankerna själva i deras verksamhet. Förbundet nämner också att handeln sedan länge har accepterat avgifter för utväxling av mynt. Enligt förbundet finns det inte någon anledning att vidta åtgärder mot avgiftsbeläggningen.

Utskottet

Enligt motion 1983/84:1035 (s) bör åtgärder vidtas som förhindrar att avgift tas ut när bankerna växlar in svenska mynt. Riksdagen föreslås begära att regeringen vidtar sådana åtgärder.

En avgiftsbeläggning såväl av olika arbetsuppgifter inom ramen för bankernas verksamhet, t. ex. långivning, som av renodlade tjänster till kunderna har förekommit under många år. Delvis är denna företeelse en följd av teknisk-ekonomiska förändringar, som har fört med sig att hanteringen av betalningstransaktioner i dagens samhälle sker på ett annat sätt än tidigare. Innebörden av motionen är att det finns gränser för hur långt denna avgiftsbeläggning skall få gå och att det bör vara samhällets uppgift att sätta sådana gränser.

Utskottet har förståelse för det grundläggande syftet bakom motionärens förslag. Som påpekas i bankinspektionens yttrande skulle emellertid bankerna behöva skaffa sig täckning för sina kostnader på annat sätt om avgifterna avskaffades. Enligt utskottets mening är det rimligt att bankerna använder sig av en kombination av räntemarginaler och avgifter för att täcka risker i och kostnader för sin verksamhet. Vad speciellt gäller den bankservice som berörs i motionen, inväxling av mynt, kan å ena sidan hävdas att det är en banktjänst som hänger mycket nära samman med bankernas grundläggande funktioner. Å andra sidan är, vilket betonas i remissyttrandena, inväxlingen av mynt tidsödande och personalintensiv. Den riskerar därmed att inkräkta på servicen till andra kunder. Utskottet utgår från att bankerna liksom hittills i mån av tid försöker hjälpa till med inväxling utan att debitera avgift. Mot bakgrund av det nyss anförda anser utskottet dock att det i vissa fall kan vara motiverat att bankerna tar betalt för sina tjänster. Utskottet delar emellertid bankinspektionens åsikt att avgiftsbeläggning inte bör förekomma när pengarna sätts in på banken – detta synes inte heller vara fallet – och när det är fråga om barnsparare som tömmer sina sparbössor. Därutöver vill utskottet framhålla dels att bankerna bör kunna göra åtskillnad mellan företag å ena sidan, privatpersoner och idcella föreningar å andra sidan, dels att de i förekommande fall bör upplysa kunderna om att inväxlingen är förenad med avgift.

Utskottet avstyrker motionen med det nu sagda och hemställer
att riksdagen avslår motion 1983/84:1035.

Stockholm den 20 november 1984

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Gunnar Nilsson i Stockholm (s), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s) och Bo Finnkvist (s).